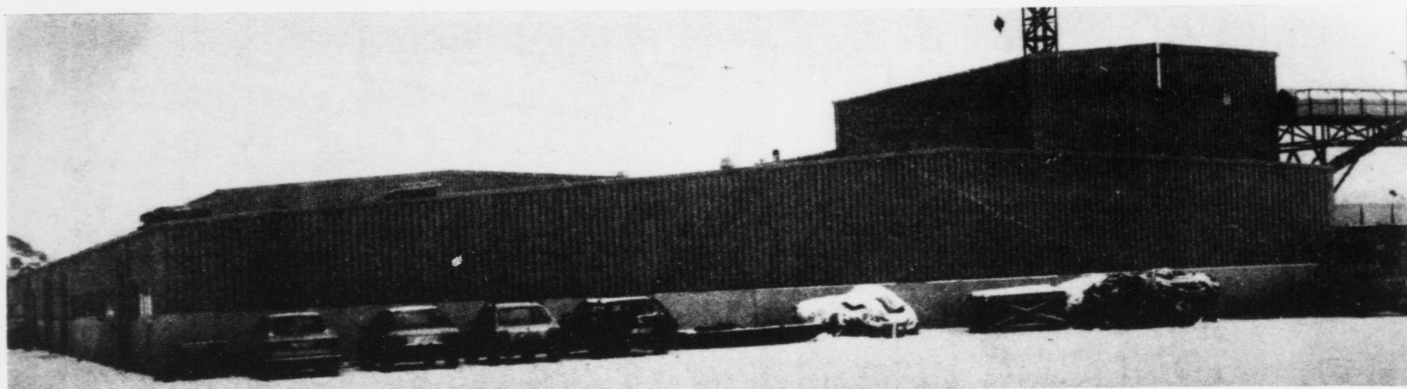

3. størsta flakavirkið sigur seg úr Fiskasøluni

Heri Mortensen, stjóri: — Einasti møguleiki hjá Tvoroyrar flakavirki fyrri at yvirleva er at taka seg úr Føroya Fiskasølu — tí virkið hevur bert kongafiskin at lita á — og hann er Fiskasolan ikki for fyrri at selja gott nokk

Nú um dagarnar frættist, at nevndin í Tvoroyrar flakavirki hevur avgjørt at melda virkið út úr Føroya Fiskasølu frá 1. januar 1988.

Hetta er fyrstu ferð í 40 ára søgu Fiskasøllunnar, at eitt virki melder seg út og fær við sær allan sín part av tiltaksgrunninum. Einkin er at ivast í, at henda avgerð millum manna verður mett sum ein sonn kollvelting. Spurningurin er so, hvørjar avleiðingar hetta fær fyrri Tvoroyrar flakavirki, fyrri Føroya Fiskasølu og annars fyrri sølu av fiski sum heild.

Fyrri at lýsa orsökina til, at Tvoroyrar flakavirki nú tekur seg úr Fiskasøluni, mugu vit fyrst lita eitt sindur aftur og hyggja at gongdini hjá hesum eina av landsins størstu flakavirkjum.

Tvoroyrar býráð stigtakari

Tað var í 1973, at Tvoroyrar býráð tók stig til at stovna eitt felag, sum skuldi fara undir at byggja flakavirki í bygdini. Býráðið teknaði so partapening í hetta felagið saman við fakfeløgnum, vinnufyrirtekum og nærum hvarjum húski á Tvoroyri. Samlaði partapeningurin er í dag 4,3 mill. kr. og eru til samans 400 partaigarar.

Virkið tók imóti fiski fyrstu ferð síðst í 1975. Tað gekk striltið í byrjanini, og í 1976 fekk virkið einans 3000 tons av fiski. Henda nøgd var

ikkilóg mikið til at klára skyldurnar, og tí mátti okkurt gerast. Í apríl 1977 varð so Heri Mortensen settur at leiða virkið. Um somu tíð var so eisini farið undir at tosa um at fáa fleiri skip til virkið. Higartil var fiskurin komin frá útróðrarbátum. Tá var tað, at Mortan Johannesen og aðrir tóku stig til at byggja Suðring, sum skuldi fiska á djúpum vatni. Try á seinni kom so Rankin. Nú var ráverugrundarlagið tryggjað, eftir var so at útbyggja og rationalisera virkið til serliga at viðgera kongafisk og blálongu.

Fyrsta kongafiskavirki

Tvoroyrar flakavirki var tað fyrsta av flakavirkjunum í Føroyum, sum miðvist legði seg eftir at viðgera fisk frá djúpvatnstrolarum, serliga kongafisk og blálongu. Virkið bleiv útgjørt við serligum kongafiskalinjum.

Men ikki øll vóru líka hjartskýgd. Tað var ikki bara at siga tað at byggja bátar fyrri 15-20 mill. kr. til at troyta djúpa vatnið undir Føroyum.

Heri Mortensen, stjóri, sigur: — Tað vóru tey, sum segdu, at vit vóru ørir í høvðinum at byggja so stór skip til at fiska so biligan fisk. Men tað hevur seinni vist seg, at aðrir tóku við eftir okkum. Frá politiskari síðu og frá fiskifrøðingum varð annars rátt til, at vit fóru longur út á djúpt vatn at

fiska, nú grunnarnir vóru so hart troyttir. So fløgurnar, sum vórðu gjørdar á Tvoroyri í virki og skip, vóru so avgjørt samfelagsgagnligar.

Vendu gongdini

Við ágrýtnum arbeiðsfólki og eini dugnaligari leiðslu eydnaðst tað skjótt at fáa vent tí figgarligu gongdini, soleiðis at Tvoroyrar flakavirki í 1985 setti met og var best figgarliga koyrandi virkið hetta árið, hóast tað at virkið viðgjørði sokallað bilig fiskasløg. Hetta árið var umsetningurin omanfyri 80 mill. kr., og nettovirkskotið var 8 mill. kr. Virkið betalti út í lønum umleið 17 mill. kr. og keypti fisk fyrri góðar 40 mill. kr.

Nú var greitt, at byggin kundi ikki vera virkið fyrriuttan. Tað var vorðin sjálv livsaðrin á Tvoroyri.

Selja sjálvir

Ein av høvuðsorðum til stóru framgongdina á virkinum var tann, at virkið miðskeiðis í 80-unum sjálvst fór at selja sínar lidnu fiskavörur. Annars hevði virkið verið limur í Føroya Fiskasølu síðan tað læt upp.

Tað skuldi tó visa seg, at Fiskasolan, sambært Hera Mortensen, stjóra, og teimum seluhagtelum hann leggur fram, var ikki for fyrri at nektta tørvin hjá júst Tvoroyrar flakavirki. Selufyrirtøkan var rátt og slætt ikki

Heri Mortensen, stjóri: — Føroya Fiskasøla hevur ikki røkt okkara áhugamál nóg væl og hevur á tann hátt tvingað okkum til fyrst at selja part sjálvir og nú til at siga okkum úr Fiskasøluni

før fyrri at fáa nóg høgan pris fyrri serliga kongafiskin, men eisini lutvist blálonguna. Hetta var ikki so litið álvarsligt, tá gongdin á virkinum var tann, at júst hesi fiskasløgin so við og við gjørdust størri og størri partur av samlaðu framleiðsluni.

Tvoroyrar flakavirki fór tí — fyrri at kunna yvirleva — nú at finna sær nýggjar seluleiðir og fingur teir m.a. samstarv við Marr & Co. Í 1985 seldi virkið fyrri 35 mill. kr. uttanfyri Fiskasøluna. T.v.s. nærum helvtina av samlaðu umsetninginum.

Viðbrekin marknaður

Heri Mortensen viðgongur, at kongafiskamarknaðurin er

sera viðbrekin. Beinanvegin eitt sindur av nøgd kemur inn á marknaðinum, so kolapsar hann. Men tað eydnaðist tó Tvoroyrar flakavirki at bróta upp úr nýggjum og fáa hækkað prisin á kongafiski í Europa munandi. Meðan prisurin í 1984 var niðri á 3.60 markum, eydnaðist tað virkinum eftir einum ári at fáa prisin heilt upp á 6.90 markar. Prisurin hevur síðani hildið sær á eini legu omanfyri 6 markar.

Nú fór so leiðslan í Føroya Fiskasølu at gera um seg og vildi forða fyrri, at limir seldu uttanfyri Fiskasøluna. Nú vildi hon sjálv royna at fáa betri prisir fyrri kongafiskin. Men gakk. Longu í mai 1986 mátti leiðslan á Føroya

Fiskasølu ásanna, at hon var ikki for fyrri at selja kongafiskin ella yvirhevar at fáa pris fyrri hann. Tá var tað, at Fiskasolan sendi øllum limum sínum eitt heldur óvanligt skriv.

Skrivið frá Fiskasøluni

Í hesum skrivi verður m.a. sagt, at marknaðurin fyrri kongafisk í Europa er yvirfyltur. Tað ber illa nokk til at fáa pris. Roknast má eisini við prisfalli. Um somu tíð tørvar kunda Fiskasøllunnar í Amerika kongafisk og heitt verður á virkini um at framleiða 5 pund kongafiskaflekk til Amerika.

Hetta kom sjálvandi sum ein bumba fyrri Tvoroyrar